

تهران واشنگتن را چگونه می‌بیند

به قلم امیر توماچ (/fa/experts/amyrtwmaj/), صنم وکیل (/fa/experts/snm-wkyl/)

۸ دسامبر ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/how-tehran-views-washington
(العربية (/policy-analysis/kyf-tnzr-thran-aly-washntn/)

درباره نویسنده

امیر توماچ (/fa/experts/amyrtwmaj/)

امیر توماچ پژوهشگر مستقل ایرانی و از بنیانگذاران «رصد محور مقاومت» است که هدف آن ارائه تحلیل‌هایی درباره ایران و نیروهای نیابتی آن در منطقه است.

صنم وکیل (/fa/experts/snm-wkyl/)

صنم وکیل معاون برنامه خاورمیانه و شمال آفریقا در چتم هاوس است و پروژه‌ای را درباره روابط ایران و کشورهای عرب حوزه خلیج فارس مدیریت می‌کند.

تحلیل کوتاه

در این نشست دو پژوهشگر درباره ذهنیت ایران نسبت به دولت بایدن و چشم‌انداز تغییرات داخلی ایران همزمان با ازسرگیری مذاکرات هسته‌ای وین بحث می‌کنند.

در ۲۹ نوامبر انستیتو واشنگتن یک نشست مباحث سیاست‌گذاری را به صورت آنلاین با حضور امیر توماچ و صنم وکیل برگزار کرد. توماچ پژوهشگر مستقل ایرانی و یکی از بنیانگذاران «رصد محور مقاومت» و نویسنده جستار اخیر سیاست‌گذاری انستیتو است که با عنوان «پداشت ایران‌بان از تهدید قدرت نرم آمریکا» منتشر شده است. (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-perceptions-us-soft-power-threat)

امیر توماج

مراکز قدرت در ایران -به ویژه شخص رهبر علی خامنه‌ای و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی- بر این باورند که در حال مبارزه با جنگ نرم آمریکا هستند که به منظور تضعیف حمایت مردمی از رژیم و در نهایت سرنگونی آن طراحی شده است. از دید آنها آمریکا با استفاده از تحریم‌ها و محصولات فرهنگی غربی مثل موسیقی فیلم و شبکه‌های اجتماعی سعی دارد مردم را از ارزش‌های سنتی ایرانی و اسلامی دور کند. نظر مشابهی هم در مورد تلاش‌های آمریکا برای تقویت میانه‌روهای ایرانی دارند گروهی که چندان با ایدئولوژی اسلامی رژیم همدل نیست.

خصوصیت تهران با آمریکا تا حدی به خاطر سیاست‌های آمریکا در خاورمیانه است اما ریشه‌های این خصومت فراتر از اینها است. به هر حال ایران با کشورهای دیگری که با سیاست خارجی آنها مخالف است تا این حد دشمنی ندارد. به عنوان مثال روسیه را در نظر بگیرید که بارها در سیاست داخلی ایران مداخله کرده بخش‌هایی از ایران را ضمیمه خاک خود کرده و به کشور همسایه ایران یعنی افغانستان تجاوز کرده است. با وجود این تجاوزات رهبران ایران از تهاجم فرهنگی روسیه احساس خطر نمی‌کنند اما دهه‌هاست تلاش کرده‌اند تا از طریق مداخله دولت در رسانه‌ها آموزش و پرورش و قوانین اخلاق عمومی با نفوذ فرهنگی آمریکا مقابله کنند.

مثال روسیه از یک جهت دیگر هم آموزنده است: فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی از چشم رهبران ایران سرمشق رویدادی است که نباید تکرار شود. از دید آنها آمریکا شخصیت‌های میانه‌رو مانند میخائیل گورباچف را متقاعد کرد که به جای سرکوب اعتراضات عمومی رو به رشد اساساً رژیم شوروی را منحل کنند. نگاه خامنه‌ای به میانه‌روها و اصلاح‌طلبان ایرانی تحت تأثیر این درس تاریخی شکل گرفت و سوءظن او نسبت به جنگ نرم پس از جنبش سبز سال ۲۰۰۹ افزایش یافت که طی آن برخی معتقد بودند رژیم آسیب‌پذیر شده است. اخیراً تظاهرات ضد حکومتی در شهرهای کوچک کارگری ایران که قبلاً حامی رهبران تندرو بودند اتفاق افتاد و تهران در واکنش به این اعتراضات از جنگ نرم آمریکا به عنوان بهانه‌ای برای سرکوب شدید معترضان استفاده کرد. اگرچه با وجود این کنترل شدید امکان تغییر رژیم بعید است اما با توجه به عدم تمایل رهبری به برآورده کردن درخواست‌های مردم این اعتراضات ادامه خواهد یافت.

بسیاری از سیاست‌گذاران آمریکایی به نوبه خود معتقدند که برای امکان‌پذیر بودن هرگونه توافق باید به ریشه‌های تاریخی خصومت آمریکا و ایران بپردازند. این تلاش برای فهم طرف مقابل فقط تاحدی می‌تواند پیش برود چرا که واشنگتن قادر نیست دیدگاه تهران درباره تهاجم فرهنگی آمریکا را تغییر دهد. با این حال دو دولت نشان داده‌اند که هنوز هم می‌توانند به توافق‌هایی دست یابند. به عنوان مثال ایران با وجود ادعای خامنه‌ای مبنی بر اینکه واشنگتن سعی دارد ایدئولوژی رژیم را در درازمدت تضعیف کند با طرح برجام در سال ۲۰۱۵ موافقت کرد. امروز رهبر جمهوری اسلامی به دنبال رفع تحریم‌های نفتی و بانکی است لذا شاید برای عقب انداختن برنامه هسته‌ای ایران فضای محدودی جهت همکاری وجود داشته باشد.

با این حال واشنگتن باید به طور کلی اینطور فرض کند که رژیم متخاصم ایران قرار است باقی بماند. نفوذ شروانه تهران در سراسر منطقه آشکار است: در سوریه بشار اسد در بحران امسال غزه در فساد و بی ثباتی لبنان و غیر آن. به علاوه خصومت نیروهای نیابتی ایران نسبت به اسرائیل را نمی‌توان نادیده گرفت -اگرچه این مورد را باید از مذاکرات برجام جدا کرد. با وجود این اقدامات آزادکننده ایران آمریکا تمایلی به استفاده از زور در منطقه ندارد. این امر باعث می‌شود که واشنگتن بیشتر از قبل مایل باشد در صورت بروز فرصت قراردادهای محدود و مفیدی با رژیم منعقد کند.

صنم وکیلی

ترس دیرینه محافظه‌کاران ایران از اینکه آمریکا به دنبال تشدید «غرب‌زدگی» جامعه ایران است ریشه در تحولات تاریخی متعددی از جمله نفوذ آمریکا در دوران پهلوی فروپاشی شوروی و انقلاب‌های رنگی در اروپای شرقی دارد. از گفتارهای توطئه‌باور که بگذریم خامنه‌ای شاید حق داشته باشد که از نفوذ غرب بترسد چرا که طبقه متوسط و جوانان ایران حتماً خواهان دسترسی بیشتر به فرهنگ خارجی اند.

نظام ایران را با تمرکز بر «دولت پنهان» بهتر می‌توان فهمید که دارای شبکه پیچیده‌ای از مقامات اقتصادی سیاسی و اطلاعاتی است و دامنه‌اش از رهبری و سپاه فراتر می‌رود. هدف اصلی صاحبان قدرت در ایران حفاظت از بینش جمهوری اسلامی است که متضمن مقاومت در برابر نفوذ خارجی از جمله جنگ نرم آمریکا است. دولت پنهان حافظ قدرت است و از طریق کنترل بر نهادهای سیاسی و منابع اقتصادی ایران مخالفت‌ها را خنثی می‌کند.

در نتیجه هنگامی که واشنگتن از عباراتی مانند «همه گزینه‌ها روی میز باقی می‌ماند» استفاده می‌کند دولت پنهان در ایران آن را به عنوان شاهی برای تضعیف رژیم تعبیر می‌کند. حال چه از طریق قدرت نظامی یا از طریق مذاکرات برجام و یا روش‌های دیگر زمانی که رئیس جمهور اوپاما برجام را به عنوان یک حرکت دگرگون‌ساز و نه صرفاً معامله‌گرانه مطرح کرد چنین سوءظن‌هایی افزایش یافت.

از این رو تعجبی ندارد که علی باقری کنی مذاکره‌کننده هسته‌ای ایران اخیراً تأکید کرد که دور جدید مذاکرات در وین صرفاً معامله‌گرانه خواهد بود. رژیم ایران دیده است که واشنگتن به دنبال اعمال «فشار حداکثری» بر ایران است و از گروه‌های مخالف داخلی حمایت می‌کند و ایران را با پایگاه‌های نظامی محاصره کرده است. این اقدامات بر پارانوای تهران افزوده است که پس جنگ نرم واقعیت دارد و این رهبران ایران را نسبت به مذاکره و همکاری با آمریکا محتاط‌تر کرده است.

با این حال این بدان معنا نیست که توافق‌های معامله‌گرانه بین دو کشور از دستور کار خارج شده است. چنین توافق‌هایی از هر نوعش محدود خواهد بود تا حدی به این خاطر که برقراری اعتماد مانع سختی برای هر دو طرف است. در کوتاه مدت یک رابطه معامله‌گرانه صرفاً به معنی تمرکز بر موضوع هسته‌ای خواهد بود. با این وجود در حالی که رسیدن به توافق در نظر خامنه‌ای برای کاهش تحریم‌ها مفید است اما او پس از دیدن یک رشته تخلف‌های مفروض از طرف آمریکا از قرار دادن ایران در «محور شرارت» در سال ۲۰۰۶ گرفته تا خروج از برجام در سال ۲۰۱۸ به شدت به واشنگتن بی‌اعتماد است.

اتخاذ سیاست‌های معامله‌گرانه به معنی تایید جهان‌بینی رژیم ایران نیست بلکه به معنی قبول محدودیت‌های آمریکا برای اصلاح رژیم ایران است. برای توسعه یک رابطه معامله‌گرا سیاست‌گذاران غربی نباید توقع داشته باشند که می‌توانند جمهوری اسلامی را از خارج دگرگون سازند. تنها گذرگاه رسیدن به چنین تغییری از درون ایران است و فشار بیرونی می‌تواند تأثیر ناخواسته‌ای در بسته شدن این مسیر داشته باشد. ایجاد فضا برای مردم ایران این امکان را به مردم می‌دهد که برای ایجاد تغییر از یک منظر داخلی تلاش کنند و نه بر اساس دید کشورهای دیگر.

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲

Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

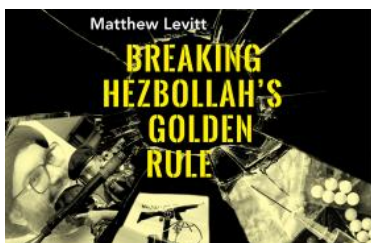

BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[سیاست آمریکا \(/fa/policy-analysis/syast-amryka/\)](#)
[منع اشاعه \(/fa/policy-analysis/mn-ashah/\)](#)
[دمکراسی و اصلاح \(/fa/policy-analysis/dmkrasy-w-aslah/\)](#)

REGIONS & COUNTRIES

[ایران \(/fa/policy-analysis/ayran/\)](#)